

Dyskusja panelowa „Filozoficzne konteksty w literaturze i poezji”

Prowadzenie: prof. dr hab. Tadeusz Sławek

(19.09.2012 r.)

Dwie uwagi Henryka Elzenberga zapisane w 1954 roku będą początkiem naszych rozważań o relacji między filozofią i literaturą. Pierwsza jest cytatem z Cyrila Connolly'ego zaopatrzoną adnotacją Elzenberga „To mi się wyjątkowo podoba” i brzmi *Literatura: [...] ucieczka nie od życia, tylko w głąb życia*. Czekają na nas niepokojące pytania: czy ruch w stronę głównego strumienia życia może zostać nazwany „ucieczką”, a jeśli tak, to przed czym „uciekamy” zagłębiając się w literaturze? Czy to w tej „ucieczce” doświadczamy powagi bycia? Czy patronem literatury jako ucieczki w głąb życia jest Don Kichote, dla którego porządki życia i literatury splatają się nierozdzielnie? Czy może Platon z niechęcią spoglądający na poetów jako obywateli idealnej republiki?

I druga zapiska: „W tym tragedia: nie wystarczy w myślach nadać sens życiu, by ono faktycznie go dla nas nabrało; trzeba się tym sensem jakoś podzielić z jakimś chociaż ułamkiem ludzkości. *Sens sans partagé n'est pas sens*. Dlaczego? Nie mam pojęcia”. Literatura i filozofia są myśleniem pragnącym dzielić się sobą z innymi. To tutaj zdaje się leżeć istota ich pokrewieństwa. A skoro tak, zatem czy język tych dwóch sposobów nadawania sensu życiu jest tym samym językiem, czy też po obu stronach granicy (a gdzie miałyby taka granica być wyznaczona, i kto miałby moc uczynienia takiego gestu?) porozumiewamy się inną mową? Jak doświadczenie czytelnika należące do najbardziej intymnych (przypomnijmy archetyp człowieka pogrążonego w lekturze przy świetle lampy wydobywającym go z reszty rozhukanego i obojętnego świata) udostępnia się innym stając się doświadczeniem pewnej społeczności? Czy to nie od tych czytających w osobności i następnie poszukujących sposobów dzielenia się swoją refleksją nie zależą losy naszego świata? Czy filozofia to właśnie najlepsza znana nam metoda owego „dzielenia się” myślą? Przecież niebezpiecznie Kant przypisywał tak wielką rolę „czytającemu światu” (*Leserwelt*) i równie niebezpiecznie Heidegger dowodził, że poetycko zamieszkuje człowiek.

To zaledwie zaczyn naszych rozważań, w których udział wezmą p. profesor Agata Bielik-Robson (PAN, University of Nottingham), p. dr Grzegorz Jankowicz (*Tygodnik Powszechny, Ha-art*), p. dr Adam Lipszyc (PAN), p. dr Joanna Roszak (PAN), p. profesor Władysław Stróżewski (UJ)

Joanna Roszak (ur. 1981 w Poznaniu) – adiunkt w Instytucie Slawistyki PAN. Autorka tomów poetyckich *Tintinnabuli* (2006), *Lele* (2009), *wewe* (2011, nominowany do nagrody Silesius) oraz książki *Południk spotkania. Paul Celan w polskiej poezji powojennej* (Wydawnictwo Poznańskie, 2009), *W cztery strony naraz. Portrety Tymoteusza Karpowicza* (Biuro Literackie, 2010), *Synteza mowy Tymoteusza Karpowicza* (Wydawnictwo Poznańskie, 2011). Współredaktorka m.i. tomu *Konstelacje Ingeborg Bachmann – pierwszego o Austriaczce w Polsce* (Wydawnictwo PTPN, 2010) oraz redaktorka zbioru *Kartki Celana. Interpretacje* (Austeria, Kraków-Budapeszt 2012).

Adam Lipszyc – dr filozofii, eseista i tłumacz, pracuje w Instytucie Filozofii i Socjologii PAN, uczy w Collegium Civitas i na Uniwersytecie Muri im. Franza Kafki. Autor książek *Międzyludzie. Koncepcja podmiotowości w pismach Harolda Blooma* (2005), *Ślad judaizmu w filozofii XX wieku* (2009) oraz *Rewizja procesu Józefiny K. i inne lektury od zera* (2011),

Sprawiedliwość na końcu języka. Czytanie Waltera Benjamina (2012). Laureat nagrody *Literatury na świecie* im. Andrzeja Siemka oraz nagrody Allianz Kulturstiftung.

Grzegorz Jankowicz (ur. 1978) – filozof literatury, redaktor i tłumacz. Współpracownik Centre for Advanced Studies in the Humanities Uniwersytetu Jagiellońskiego. Na język polski przekładał teksty m.in. R. Firbanka, G. Pereca, R. Rorty'ego i S. Žižka. Na antenie TVP Kultura był jednym z gospodarzy programu "Czytelnia", a w programie "Poezjem" prowadził autorski cykl "Nasłuch". Był redaktorem serii krytycznoliterackiej "Punkt Krytyczny" czasopisma "Studium". Wykładał m.in. literaturę polską na Uniwersytecie Indiana w Bloomington. Współpracuje z Fundacją Korporacja "Ha!Art", której jest wiceprezesem i dla której redaguje dwie serie "Linia krytyczna" i "Proza obca". Redaktor działu kultura "Tygodnika Powszechnego". Juror Wrocławskiej Nagrody Poetyckiej SILESIUS. Dyrektor wykonawczy Międzynarodowego Festiwalu Literatury im. Josepha Conrada. Mieszka w Krakowie.

Dr hab. Agata Bielik-Robson (ur. 1966), zamieszkała w Warszawie. Ukończyła filozofię na Uniwersytecie Warszawskim (1989), doktoryzowała się w IFIS PAN (1995). Kilka lat spędziła w Wielkiej Brytanii, między innymi w Oksfordzie i Londynie. Obecnie pracuje w Instytucie Filozofii i Socjologii PAN oraz jako profesor Jewish Studies na Wydziale Teologii i Religioznawstwa w University of Nottingham. Opublikowała kilkadziesiąt artykułów w językach polskim, niemieckim i angielskim oraz pięć książek: *Na drugim brzegu nihilizmu* (Warszawa, 1997), *Inna nowoczesność* (Kraków, 2000), *Duch powierzchni: rewizja romantyczna i filozofia* (Kraków, 2004), *Romantyzm, niedokończony projekt. Eseje* (Kraków, 2008) oraz "Na pustyni". *Kryptoteologie późnej nowoczesności* (Kraków, 2008). Na wiosnę roku 2011, w wydawnictwie Northwestern University wyszła jej książka amerykańska poświęcona filozofii Harolda Blooma: *The Saving Lie. Harold Bloom and Deconstruction*. Zajmuje się współczesną filozofią podmiotu, teorią literatury oraz filozofią religii, ze szczególnym uwzględnieniem dziedzictwa żydowskiego.

Profesor dr hab. Władysław Stróżewski. Uczeń między innymi Stefana Świeżawskiego i Romana Ingardena. Profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego. Redaktor naczelny *Kwartalnika Filozoficznego* i przewodniczący Polskiego Towarzystwa Filozoficznego. Członek Polskiej Akademii Umiejętności oraz PEN-Clubu. Główne zainteresowania naukowe to historia filozofii, ontologia, estetyka oraz hermeneutyka. Autor wielu książek, z których wymienimy tylko *Istnienie i wartość* (1981), *Dialektykę twórczości* (1983), *W kręgu wartości* (1992), *Ontologia* (2004). Książka *O wielkości. Szkice z filozofii człowieka*, otrzymała Nagrodę Krakowska Książka Miesiąca w listopadzie 2002 roku. W 2003 otrzymał na Uniwersytecie Jagiellońskim godność doktora *honoris causa*.

Tadeusz Sławek, polonista i anglista. Kierownik Literatury Porównawczej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. W latach 1996-2002 rektor tegoż uniwersytetu. Autor książek na temat teorii i historii literatury, m.in. *Maszyna do pisania. Jacquesa Derridy teoria literatury* (wraz z Tadeuszem Rachwałem, 1992), *Literary Voice. Calling of Jonah* (wraz z Donaldem Weslingiem, 1995), *U-bywać. Człowiek, świat, przyjaźń w twórczości Williama Blake'a* (2001), *Antygonia w świecie korporacji. Rozważania o uniwersytecie i czasach obecnych* (2002), *Ujmować. H.D. Thoreau i wspólnota świata* (2009), *Kim jesteśmy? Fragmenty do poezji Georga Trakla* (2011).